

Celjsko vprašanje je levici prizadejalo hud udarec, katerega ne bode z lepo poživela. Mi se tega moramo le veseliti. Celjsko vprašanje je pa tudi priložilo hud udarec štajarskim konservativcem. Nemški nacijonalci rujejo proti njim po njih volilnih okrajih in najbrž ne popolnoma brez vspeha. Konservativci so pa ravno tako sami krivi tega, kakor liberalci. Polovico toliko moči bi ne imeli nemški nacijonalci proti njim, da niso glasovali v deželni zboru za resolucijo proti osnovi dvojezične gimnazije v Celji, liberalcem na ljubo. Poprej je pač malo kateri gorenještajarski kmet mislil, da ima celjska dvojezična gimnazija kaj pomena. Če je pa ves štajarski deželni zbor glasoval proti njej, so pa tudi gorenještajarski Nemci morali si misliti, da se s tem zavodom naredi Nemcem zares največja krivica.

Vse dokazovanje Kalteneggerjevo, da njih postopanje ne nasprotuje njih glasovanju v deželni zboru, jim ne bode nič pomagalo. Priprosti volilci bodo stvar le tako tolmačili, da so konservativci v državnem zboru drugače glasovali, kakor v deželni in izdali nemško narodnost. Nemški konservativci so seveda zaradi tega premenili svoje stališče, ker se je premenil političen položaj in se je zedinjena levica bila pokazala naravnost sovražna nemškim konservativcem, a tega njih volilci najbrž ne bodo razumeli. Zanje bode stvar najbrž taka: če celjska dvojezična gimnazija ni Nemcem nevarna, konservativci niso imeli povoda proti njej glasovati v deželni zboru, če je pa zares nevarnost za nemštvo, bi pa bili morali tudi proti njej glasovati v državnem zboru. Tako je celjska dvojezična gimnazija, kakor je samo na sebi malo pomembna stvar, vendar omajala zaupanje dveh nemških strank in postala nekaka maščevalka za njih dvoumno postopanje. Tako utegne baš ta gimnazija biti povod, da se nekoliko premene razmere strank v bodočem državnem zboru.

Jasnost je pa celjsko vprašanje naredilo v tem oziru, kakšno stališče naj si zavzemljemo proti krščanskim socialistom. Ti možje so pri razpravi o celjski postavki in pri tretjem branji proračuna pokazali nasprotje proti Slovincem. Dr. Lueger je opravičeval njih glasovanje proti budgetu s tem, da je v tem budgetu tudi celjska postavka in pozivljaj tudi levico, naj glasuje proti budgetu, če jej je res kaj za nemštvo. Krščanski socialisti so se pokazali, da so prav za prav le nemški nacijonalci, krščanski socializem je pa jim le bolj agitacijsko sredstvo pri volitvah. Proti njim moramo torej Slovani ravno tako postopati, kakor proti nemškim nacijonalcem.

Mladočehi so pa tudi v tem zasedanju ostali dosledni svoji politiki. Nasprotovali so prejšnji vladi, novi se ne vrivajo. Pri celjskem vprašanju so nas podpirali, drugače so pa glasovali proti budgetu, ker novi vladi nečejo skazati zaupanja. Vzlic temu so pa Mladočehi postali nekak važen faktor in marsikaj kaže, da se bode nanje oziralo pri snovanju nove večine. Laskajo se jim razni vplivni politiki in vidi se, da doslednost in odločnost mlado-

češke stranke je naposled le našla spoštovanje celo pri dosedanjih mladočeških protivnikih.

Politični pregled.

Celjski mestni zastop. — Celjski mestni očetje bili so sklenili pozvati vse nemške poslance, naj v tretjem branji glasujejo proti budgetu, da se tako prepreči osnovo dvojezične gimnazije v Celji. Vlada je pa ta sklep razveljavila, ker je ž njim celjski mestni zastop prekoračil svoj delokrog. To razveljavljenje pa pač ni imelo nobenega pomena, kajti celjski Nemci so že poprej po časopisih raztrgali ta svoj sklep. Vsi nemški državni poslanci so pač izvedeli ta sklep in bi se bili lahko po njem ravnali, ko bi bili hoteli. Želje celjskega mestnega zastopa pa so v tem oziru tudi tako bile znane vsem političnim krogom. Celjski mestni zbor je pa sklenil proti sistiranju pritožiti se na ministerstvo notranjih stvari. Praktičnega vspeha ne more pritožba imeti, ker je budget že sprejet in gimnazija v Celji bode morda tedaj že osnovana, ko dobe Celjani rešitev svoje pritožbe. Če se njih pritožba odbije, si bodo pa morda še dovolili veselje, da se pritožijo na upravno sodišče. Če družega ne dosežejo, bode vsaj „Deutsche Wacht“ zaznamovala, kako odločno je mestni zastop branil pravice nemškega Celja.

Politalijančenje v Trstu. — V državnem zboru je poslanec Luzzatto tožil, da vlada premalo gleda na Italijane, zlasti dovolj ne stori za italijanske šole. Gospod posl. Spinčić mu je odgovoril tako le: „Moram — ne morem drugače — odgovoriti par besed na to, kar je omenil poslanec Luzzatto glede Trsta. Tožil je, da država ni ničesar storila za Italijane v kulturnem pogledu, da isti nimajo nikakih srednjih šol, zahteval je vseučilišče in učiteljišče z italijanskim jezikom, a izjavil je zajedno, da bodo on in tovariši glasovali proti celjski postavki, ker imajo Slovenci itak že preveč! Gospoda moja! Kar se dostaje srednjih šol, moram le omeniti, da država tam ne vzdržuje ni italijanskih, ni slovenskih srednjih šol. Res pa je, da država vzdržuje nemške, mesto pa italijanske šole ter da občina, ki skrbi za italijansko prebivalstvo mesta tržaškega, ne skrbi za slovenski del prebivalstva. Ona je torej istotako krivična nasproti Slovincem, kakor država nasproti Italijanom in Slovincem. Glede učiteljišča v Kopru — in jednako je z ženskim učiteljiščem v Gorici — postopajo z nami vsemi, Italijani, Hrvati in Slovenci, enakomerno pravično ali nepravilno. Glede učiteljišča ne bi se smel torej gospod tovariš več tožiti, kakor se pritožujemo mi, najmanje pa bi smel reči, da imamo mi preveč. Kajti le tu pri učiteljišči smo jednako-pravni z Italijani. Gospod poslanec je skoraj v isti sapi zahteval vseučilišče za Italijane, rekši, da imajo Slovenci preveč, dasi nimajo v Trstu niti jedne narodne šole. Tak je čut pravičnosti naših sorojakov! 8000 Slovencev v mestu — naglašam to — 8000 Slovencev v mestu, brez predmestij, z okolo 1200 otrok, dolžnih obiskovati šolo, nimajo nijedne šole v svojem materinem jeziku. (Čujte!) Iz tega razvidite gospodje, kako potreben je predlog proračunskega odseka tudi glede Trsta. Ali gospoda Italijani pravijo, da imajo Slovenci šol v okolici tržaški; da, dasi jako malo v primeri z onimi v mestu. Toda jaz vprašam, zakaj je mestna občina tržaška po okolici zasnovala italijanskih šol ali vzporednic, ako že take obstoje v mestu? Ako bi bile te-le tudi potrebne, ako bi namreč v okolici tržaški bilo zadostno število italijanskih šolskih otrok, kar pa ni, potem bi imeli italijanski otroci ravno tako daleč iz okolice v mesto, kakor slovenski otroci iz mesta v okolico, kjer pa so sicer šole prenapolnjene in kjer bi morali zgraditi posebna šolska poslopja za mestne otroke, ako naj bi šli po volji mestne občine. Tak je zopet čut pravičnosti naših sorojakov! In uprav učni upravi moram povedati, da uradna statistika iz leta 1857. izkazuje 52 odstotkov Slovencev in 37

odstotkov Italijanov v Trstu z okolico vred. Dandanes, ljudsko štetje 1890. je 75 odstotkov Italijanov in 25 odstotkov Slovencev. (Čujte!) Nobena italijanska vlada ne bi bila toliko storila za poitalijančenje Trsta in okolice, kolikor je storila avstrijska vlada v poslednjih 30 letih.

Cesar pride na Hrvaško. — Cesar je obljubil hrvaškemu banu, da pride v oktobru na Hrvaško, ko se bode otvorilo več kulturnih zavodov. Tudi ogerski ministerski predsednik je obljubil svoj prihod.

Preosnova odvetništva na Hrvaškem. — Na Hrvaškem mislijo omejiti število odvetnikov. Pri vsakem sodišči bodeta dva, pri večjem trije. Ko or bode hotel postati odvetnik bode po dovišenih študijah moral prakticirati dve leti pri sodišči in tri leta pri odvetniku, potem pa napraviti izpit. Doktorstvo se za odvetništvo ne bode zahtevalo. Odvetnike bode imenovala vlada v tisti vrsti, v kateri bodo napravili izpite, kadar bode kako mesto prazno.

Bolgarija. — Pogreb Stambulova vršil se je minolo soboto popoldne ob navzočnosti njegovih ožjih somišljenikov in zastopnikov tnanjih velevlastij. Dvornih dostojanstvenikov in zastopnikov bolgarske vlade se ni noben udeležil pogreba. Knez je sicer nameraval dati Stambulova pokopati s častjo, katera gre aktivnemu ministerskemu predsedniku, toda vsled sovražnega postopanja Stambulova rodbine in nje prijateljev nasproti njemu, češ, da je on kriv umora, je ta še celo dvornim dostojanstvenikom prepovedal prisostvovati pogrebu. Tudi je knez poslal venec, toda soproga Stambulova ga je je odklonila, kakor se je tudi odločno izrekla, da ne mara, da bi kdo zastopal kneza ali vlado pri pogrebu. Umevno je potem pač postopanje knezovo. Ko je pogreb došel na lice mesta, kjer je bil napaden Stambulov, se je ustavil in njegov prijatelj Petkov je imel govor, v katerem je slavil Stambulova kot najboljšega Bolgara. Mej tem je v ozadji zakričal nekdo: „Lažeš“ in slšal se pok strelu, na kar je nastala velika zmešnjava mej pogrebci, veliko jih je odšlo in le malo je spremilo mrtveca na pokopališče. Policija in žandarmerija je napravila le težko zopet red. Ko so truplo zagrebli, je ob pokopališči zbrana množica jela kričati, žvižgati, sikati in peti, veseleča se smrti Stambulova v znamenje veselja je svirala tudi godba. Demonstrantje so celo udrli na pokopališče in napadli udeležnike pogreba. Celotni zastopniki raznih velevlastij so bili udarjeni, istotako njih soproge. Žandarmerija je z veliko silo zopet napravila red. Stambulova pogreb je pač očitno pokazal, koliko sovražnikov je imel. — O umoru samem trdi se najrazličneje, somišljeniki pokojnikov, posebno njegova soproga za trdno pravijo, da je umor političnega značaja in da je umora celo knez sokriv. Zatrjuje se, da je vlada že davno vedela, da se namerava umor Stambulova, a se to ni hotelo preprečiti. Malo neverjetno se to glasi, posebno če se misli, da je bil Stambulov zdaj kot politik mrtev in da ni imel nobene moči več v rokah. Tudi je politični umor tem manj verjeten, ker je Stambulov imel toliko zasebnih sovražnikov in je umor s te strani bolj mogoč. Kakor se je dognalo sedaj, je Stambulova umoril bivši tajnik majorja Panice, katerega je Stambulov dal ustreliti, Bone Georgjev in sicer s pomočjo dveh tovarišev. Zločince so že zaprli. Umor je bil torej zgolj nepolitičnega značaja, Georgjev je maščeval le svojega gospodarja Panico. Ruski listi sicer odločno obsojajo umor Stambulova, vendar ne morejo zatajiti prepričanja, da je to prst božji, ki ga je zadel. — Francoski listi večinoma smatrajo napad za delo pravice.

Rusija in Bolgarija. — Car je sicer vsprejel bolgarsko deputacijo, vendar se poroča, da je bil napram nji jako zdržljiv, vsled česar se zatrjuje, da vspeh deputacije še ni gotov. Glasom nekega drugega poročila je car rekel bolgarski deputaciji, da ni nikdar dvomil o ljubezni bolgarskega naroda za Rusijo. Oficijozni ruski listi nič kaj povoljno ne pišejo o sporazumljenji in pravijo, da se bode Rusija nadalje držala do-

sedanje politike in ne odstopi od programa, da je zakoniti red le moč napraviti v Bolgariji, če stopi zopet v veljavo berlinska pogodba. Ta obseza pa razdelitev Bolgarske, vsled česar ni upati na sporazumljenje, kajti to je ravno povod prepiru. Rusija hoče namreč imeti razdeljeno Bolgarsko. Bolgarija pa zjedinjeno. Tudi se zatrjuje, da Rusija kneza Ferdinanda ne bode nikoli pripoznala, in če se bode sporazumljenje kedaj doseglo, se bode to zgodilo brez njega.

Belgija. — Republikanska ideja se vedno povdarja v Belgiji. Minole dni so socialisti v zbornici zahtevali naj se ustavi kraljeva apanaža (dohodki) in kričali: Živela republika! Večina je hrupno demonstrovala proti socialistom. Ministerski predsednik je vzkliknil: „Kako se drznete tako žaliti dobrotnika prebivalstva“, na kar so socialisti kričali: „Lep dobrotnik, ki velja na dan 15.000 frankov“. — Velika nevolja je mej narodom zaradi novega šolskega zakona. Ko je kralj otvoril te dni neko razstavo so pri odhodu iz vseh oken sipali nanj listke z napisom: Proč s šolskim zakonom. Kamor je kralj prišel, je grmel klic: Nečemo šolskega zakona! Proč z njim: Poljedelski minister, katerega so imeli za naučnega ministra je moral bežati. Ko so katoliški dijaki jeli klicati „Živio kralj“ je nastal velik pretep. Najprijetnejega stališča nima kralj v Belgiji, kakor je videti.

Obrtnija.

Umetni led.

(Konec.)

Na izparivanji je osnovano mnogo strojev za napravo umetnega hlada in za napravo ledu. Če damo izhlapiti eter ali kako drugo lahko hlapečo tekočino v dovolj veliki zaprti posodi, nastaja hlad. Da pa se hlapenje vedno nadaljuje, je potreba, da se para vedno iz posode iztromba v kako drugo posodo, kjer se zopet v tekočino zgoščava s pritiskom. Ko eter iz jedne posode preide v drugo, dene se zopet v prvo posodo. Ko se s pritiskom preminja v drugi posodi eter v tekočino, se dela gorkota. Da pa gorkota ne pride do prve posode, mora se drugo oblivati z vodo, za kar so seveda narejene posebne priprave.

Razen etra rabi se pa lahko tekoči amonjak, špirit ali kaka druga taka tekočina. Najbolj se rabi amonjak, s katerim se doseže navadno velik hlad. Posebno velik hlad se pa da napraviti z izparivanjem tekoče ogljenčeve kisline. Ta način se pa v obrtu zelo ne rabi, ker je težavno dobiti tekočo ogljikovo kislino in je za to potrebno silnega tlaka. Z ogljikovo kislino da se doseči mraza celo do 100° in tudi več.

Pri umetnem delanju ledu se pa zgubi nekaj dotične tekočine, bodi si etra ali amonjaka in potem so pa troški za prvi stroj, ki goni trombo, treba je pa tudi priprav in dela za polivanje druge posode z vodo.

Umeten hlad delajo pa še na neki drugi način, to je ako zmešamo nekaterih snovij v vodi ali kaki drugi tekočini. Nekateri hladilni stroji so tudi narejeni po tem načelu. Že navadno ljudje vedo, da voda v kozarcu zmrzne, ako ga postavijo v skledo, v katero so deli snega ali ledu in kuhinjske soli, ne zmrznila bi pa, ko bi deli v